

Etikk til pynt?

Forfatter: Tina Søreide

- **Publiseringsdato: Apr 27, 2015 9:57 PM**
- **Sist oppdatert: Apr 27, 2015 9:57 PM**

Oljefondets etikkråd skal fremme integritet, men hvilken rolle får det spille?

Vårt enorme oljefond er resultat av ansvarlig regulering av oljeindustrien og politisk enighet om samfunnsoppbyggende forvaltning av ressursene. Fondet skal maksimeres, mens vi prøver å unngå investeringer i noe som skader samfunn eller natur.

Å profitere på korrupsjon er det dermed opplagt at vi vil unngå. Korrupsjon innebærer handel i beslutninger som ikke skal være til salgs, typisk statlige beslutninger. Slik «handel» er straffbar fordi det påvirker utfallet av slikt som budsjettvurderinger, fordeling av goder, kontraktstildelinger, domstolsavgjørelser og skatteinnkrevning. Håndhevingen av lover og regler svekkes, statlige prosesser tar lengre tid og koster mer enn de skal.

Slike utfordringer rammer selvsagt næringslivets vilkår og muligheter, inkludert for norsk eksportindustri og fondets investeringsobjekter. Å investere i selskaper som er involvert i korrupsjon kan gi rask gevinst, men i det lange løp er det lite bærekraftig å ignorere problemet. Aksept for lovbrudd ute så lenge vi tjener på det her hjemme, ville dessuten bryte med den ansvarligheten vi tradisjonelt forbinder med forvaltning av oljeressursene.

Norges Bank ser ut til å sikre ansvarlig fondsforvaltning gjennom overvåkning av selskaper og deres praksis, risikovurdering av markeder, aktivt eierengasjement, og signalisering av klare forventninger om at selskaper skal operere innenfor ansvarlighetsstandarder.

Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland gir i tillegg anbefalinger om fondet bør trekkes ut av bestemte investeringsobjekter på grunn av skadelige forhold.

Nå er det slik at fondet faktisk aldri er blitt trukket ut av en investering som følge av Etikkrådets vurdering av korrupsjonsproblemer. En annonsert erklæring om tillitsbrudd kan gi en viss gapestokkeffekt, og det er forståelig om fondets styre nøler med å la forvaltningen bli en uformell domstol. Dessuten, fondet trekkes nok stadig ut på grunn av slikt, uten at årsaken er offentlig begrunnet.

Mer påfallende er hvordan forvalterne selvsikkert presenterer sine risikostrategier, mens deres håndtering av korrupsjonsutfordringer står uforklart. Dette er noe vi gjerne skulle få belyst, fordi hensynet til korrupsjon, mer enn de fleste andre skadelige handlinger som vurderes, kan være en begrensning på ellers lønnsomme investeringer. Siden målet for

fondsforvaltningen er profitt, kan det nok være fristende å se bort fra bestikkelser som fører til betydelige konkurransefordeler, markedsetablering eller kontrakter.

Åpenhet rundt balansegangen mellom profitt og integritet er nødvendig, fordi mange typer utilbørlig påvirkning skjer i juridiske eller etiske gråsoner. Det kan handle om medeierskap med korrupte diktatorer, store overføringer til politiske partier, mistenkelige konsulentavtaler, særdeles gunstige skatteavtaler eller liten vilje til å samarbeide med etterforskere. Selv for den mest erfarne etikkekspert er det vanskelig å trekke linjen for det tilstrekkelig ansvarlige.

Vi har lite informasjon om hvordan forvalterne gjør slike vurderinger, både når det gjelder forhåndsvurdering av et selskap og saker som kommer opp for fondet som eier. Dermed kan vi heller ikke vite hvorvidt vi beriker oss på andres korrupsjon. I sine interne prosesser vil nok forvalterne forholde seg til det fremste av internasjonal praksis, samt rapporter fra de beste konsulenter i det etterhvert betydelige markedet for risikoanalyser. Den etiske vurderingen rundt hva vi her i Norge skal tillate oss å tjene penger på, må vi likevel gjøre selv.

I stedet for å legge premisser for de vanskelige etiske vurderingene, er dagens etikkråd forventet å vurdere enkeltsaker. Rådet lager lange utgreiinger om risiko forbundet med enkeltinvesteringer, nærmest som om de har en bevisbyrde, mens deres anbefalinger i korrupsjonsspørsmål ser ut til å spille liten rolle. Er det ikke langt viktigere at fondsforvalterne får råd om vanskelige korrupsjonsrelaterte grensedragninger, heller enn deres vurdering av allerede mistenkte selskaper? Ved slik mistanke kan vel fondet bare trekke seg ut – noe det gjerne også gjør. Det er da ingen rettighet for et selskap å få være med i porteføljen.

Internasjonalt følges oljefondsforvaltningen med stor interesse. Åpenhet og beslutningsvilje når det gjelder korrupsjonsproblematikken vil samsvare med både ansvarlighetslinjen og vår utenrikspolitiske tradisjon om aktivt engasjement for internasjonal utvikling. I et slikt perspektiv er det sløsing med muligheter om vi lar Etikkrådet bare bli til pynt.

Tina Søreide, samfunnsøkonom og forsker ved Juridisk fakultet i Bergen

[Les hele avisen](#)